

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗРОСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Розглянуто інвестиційну складову регіональної політики. Визначено цілісність регіонального та загальнодержавного регулювання соціально-економічного розвитку регіону. Обґрунтовано взаємоузгодженість та взаємопов'язаність органів державної та місцевої влади при управлінні розвитком регіону.

Ключові слова: державне регулювання, інвестиційний клімат, модернізація виробництва, регіональна політика, соціальна спрямованість, функціонування.

Рассмотрена инвестиционная составляющая региональной политики. Определена целостность регионального и государственного регулирования социально-экономического развития региона. Обоснована согласованность и взаимосвязь органов центральной и местной власти при управлении развитием региона.

Ключевые слова: государственное регулирование, инвестиционный климат, модернизация производства, региональная политика, социальная направленность, функционирование.

Consider investing part of regional policy. Determined the integrity of regional and national regulation of social and economic development of the region. Grounded interagreement and interconnectedness of state and local authorities in managing the development of the region.

Key words: national regulation, regional policy, investing part of regional policy, state and local authorities, managing the development of the region.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв’язок з важливими науковими та практичними завданнями. Вагомою умовою раціональної перебудови національного господарства, ефективної системної трансформації економіки є підвищення інвестиційної привабливості регіонів. Основним засобом розвитку інвестиційного потенціалу, поліпшення інвестиційного клімату є проведення збалансованої та послідовної регіональної економічної політики. **Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми.** Процеси залучення інвестицій у регіон, формування сприятливого інвестиційного клімату знайшли відображення у наукових працях таких учених, як І. О. Бланк, А. В. Бойко, М. П. Бутко, В. М. Геець, В. В. Гомольська, О. І. Дацій, О. В. Комеліна, М. І. Мельник, Т. В. Момот, Л. О. Петкова, В. Г. Федоренко, Л. І. Яковенко й інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для економічного розвитку регіону необхідним є забезпечення сталого зростання надходження інвестицій на основі мобілізації нових джерел фінансових ресурсів, створення

інвестиційно орієнтованої моделі розвитку економіки та інноваційних мотивацій у господарюючих суб’єктів.

Формулювання цілей статті. Постановка завдання:

- розглянути інвестиційну складову регіональної політики;
- визначити цілісність регіонального та загальнодержавного регулювання соціально-економічним розвитком регіону;
- обґрунтувати взаємоузгодженість та взаємопов’язаність органів державної та місцевої влади при управлінні розвитком регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інвестиційна політика є однією з форм економічної, то державна інвестиційна політика – це функціональний нормативно-правовий та економічний вплив органів центральної влади на економічну систему адміністративно-територіальної одиниці країни, який корегується суб’єктом впливу в залежності від обраної стратегії і має на меті створення необхідних умов

для вкладення фінансових активів усіма видами інвесторів в основний та оборотний капітал суб'єктів господарської діяльності.

Відповідно до Господарського кодексу України, інвестиційна політика є одним з основних напрямів економічної політики держави, вона спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритетний напрямок структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним [1, ст. 10].

Предметом регіональної політики будь-якої держави є цілеспрямований розвиток її регіонів на основі конструктивного вирішення пріоритетних проблем адміністративно-територіальних одиниць. Як визначено Законом України «Про стимулювання розвитку регіонів» у ст. 2, стимулювання розвитку регіонів здійснюється з метою забезпечення їх сталого розвитку та ефективного використання наявного економічного потенціалу, природних та інших ресурсів; на засадах програмно-цільового підходу до розв'язання проблем соціально-економічного розвитку, створення сприятливого інвестиційного середовища врегіонах [2, с. 100].

Державне регулювання інвестиційних процесів здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики та вдосконалення відповідних секторів функціонування держави. Воно базується на аналізі показників економічного і соціального розвитку України та її регіонів, державних і регіональних програмах розвитку економіки, використовуючи державний і місцевий бюджети в межах передбачених обсягів для державного фінансування інвестиційної діяльності, розвитку інвестиційного потенціалу, покращення інвестиційного клімату та розвитку окремих депресивних територій, які потребують додаткового державного втручання в процесі їх регулювання.

Держава має право створювати пільгові умови для здійснення інвестиційного процесу інвесторам, які реалізують суспільно значущі проекти, тобто активізувати додаткове фінансове джерело для підтримки функціонування стратегічно важливих напрямів соціально-економічної діяльності держави та регіону. Державне регулювання інвестиційної діяльності полягає в управлінні державними інвестиціями, а також у регулюванні умов інвестиційної діяльності та контролі за її здійсненням усіма інвесторами й учасниками інвестиційної діяльності за допомогою нормативного регулювання, застосування різних форм, методів оцінки та аналізу цих складних процесів. Управління державними інвестиціями здійснюється державними органами влади та органами місцевого самоврядування і полягає у плануванні та визначені умов та пріоритетів інвестування з використанням бюджетних та позабюджетних коштів держави [3]. В Україні

порядок державного управління інвестиційною діяльністю визначається Концепцією регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки, Законом України «Про інвестиційну діяльність», Програмою розвитку інвестиційної діяльності на 2010-2015 роки, Концепцією вдосконалення державного регулювання господарської діяльності, Концепцією державної регіональної політики, а також Законом України «Про захист іноземних інвестицій на Україні», Законом України «Про режим іноземного інвестування» та іншими нормативно-правовими актами.

Концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки (останні зміни внесені Постановою КМУ № 158 від 15.02.2002) зокрема, передбачено, що першочерговими напрямами пріоритетного інвестування є розвиток паливно-енергетичного комплексу і впровадження енерго – та ресурсозберігаючих технологій; соціальної сфери, розширення і нарощування обсягів виробництва товарів широкого вжитку та послуг для населення, а також конкурентоспроможної продукції, що поставляється на експорт; розвиток агропромислового комплексу.

Згідно з Концепцією, в основу державного регулювання інвестиційної діяльності покладено такі принципи.

1. послідовної децентралізації інвестиційного процесу;
2. збільшення частки внутрішніх (власних) коштів суб'єктів господарювання у фінансуванні інвестиційних проектів;
3. перенесення центру ваги з безповоротного бюджетного фінансування у виробничій сфері на кредитування;
4. виділення бюджетних коштів переважно для реалізації державних пріоритетів, програм (проектів), спрямованих на здійснення структурної перебудови економіки, за адресним принципом;
5. фінансування об'єктів, будівництво яких знову розпочинається за рахунок бюджетних коштів, як правило, на конкурсній основі.

Положення Концепції мають враховуватись державними органами управління під час формування щорічних державних програм економічного і соціального розвитку України, розроблення та вдосконалення нормативних актів з питань інвестиційної діяльності.

Бюджетні інвестиції є одним з найважливіших важелів державного регулювання соціально-економічного розвитку держави враховуючи їх обсяги та оперативність фінансової маси. Бюджетні кошти можуть надходити з державного та місцевого фондів, тому важливим є визначення ступеня їх збалансованої взаємодії з метою врегулювання економічного, зокрема інвестиційного розвитку регіону, який повинен базуватися на об'єктивних дослідженнях стану регіону та його участі в загальних процесах функціонування держави.

На сьогодні в законодавстві не визначено поняття «бюджетні інвестиції», що не дає можливості

повного розуміння процесів, що досліджуються та ускладнює пошук шляхів для формування ефективного механізму бюджетного інвестування.

Бюджетні інвестиції – це заплановані та сформовані державою фінансові ресурси, направлені на реалізацію затверджених програм комплексного розвитку загального внутрішнього середовища держави на усіх рівнях його функціонування [4, с. 146].

У сучасних умовах розвитку економіки важливими напрямами для покращення її стану є вдосконалення законодавства, пошук механізму для збалансування державних та регіональних інтересів при фінансуванні регіональних програм розвитку, програм підвищення інвестиційної привабливості регіонів. Бюджетні інвестиції мають стати основою для створення умов для широкого й ефективного заличення інвестицій, адже підвищення інвестиційного потенціалу регіонів можна досягти внутрішніми зусиллями, що надасть у майбутньому можливості для регіонального розвитку, і відповідно розвитку всієї держави в результаті чого підвищиться надійність вкладання фінансових ресурсів та ступінь отримання економічного ефекту усіма видами інвесторів.

Регіональну політику можна розглядати на двох рівнях: на макро – та на мезорівні. На рівні держави регіональна політика втілюється в нормативно-правовому регулюванні, направленому на розвиток регіонів, при якому суб'єктами управління є органи державної влади. На рівні регіону регіональна політика реалізується завдяки нормативно-правовим актам локальної дії, вплив яких розповсюджується на територію відповідного адміністративно-територіального утворення та в якості суб'єкта управління виступають місцеві органи влади.

Пріоритетами державної інвестиційної політики повинні бути модернізація виробництва і його структурна перебудова, підвищення конкурентоспроможності виробництва як регіонального, так і загальнодержавного значення, сприяння надходженню інвестицій в економіку держави, становлення інноваційно-орієнтованої моделі розвитку сучасної економіки, активізація участі України в економічний процесах на світовому рівні.

Конкретизуючи зміст регіональної інвестиційної політики можна сформувати такі основні напрями державної інвестиційної політики:

- розвиток інвестиційного потенціалу;
- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- підвищення інвестиційної привабливості регіонів.

В якості елементів, які складають ці напрямки, виступають, щодо розвитку інвестиційного потенціалу:

- підвищення ефективності використання наявних економічних ресурсів;

– стимулювання розвитку виробництва та відповідно збільшення валового регіонального продукту регіону;

- стимулювання інноваційної діяльності;
- побудова раціональної моделі використання наявного потенціалу регіону.

В напрямку створення сприятливого інвестиційного клімату:

– вдосконалення нормативно-правового регулювання, усунення колізій та недоліків законодавства, підвищення довіри інвесторів до економіки України;

– протидія корупції, яка є одним з основних факторів, які перешкоджають надходженню прямих іноземних інвестицій в економіку країни;

– посилення ролі держави як гаранта нормативно-правового регулювання суспільних відносин, побудова інвестиційної політики на принципах публічності, відкритості та гласності;

– підвищення механізму захисту прав інвесторів через зміну законодавства;

– забезпечення рівних конкурентних умов господарювання для усіх видів інвесторів, незалежно від форми їх власності, невтручання в приватні бізнесові відносини учасників інвестиційного процесу;

– лібералізація ринків інвестиційних проектів шляхом спрощення отримання необхідного пакету документів для іноземних інвесторів;

– сприяння становленню сучасної інституційної інфраструктури ринку, яка б забезпечила ефективну трансформацію національних заощаджень в інвестиції у виробництво.

У сфері підвищення інвестиційної привабливості економіки:

– проведення грунтовного аналізу та оцінки різних видів ресурсів держави, виявлення галузей, які потребують найбільшої допомоги та мають істотний вплив на економічних розвиток держави;

– оптимізація взаємозгодженості інвестиційного потенціалу регіону та інвестиційного клімату регіону з метою взаємної адаптації цих процесів до їх потреб та можливостей;

– активізація участі України у світових економічних процесах з метою створення позитивного міжнародного іміджу держави.

Необхідно умовою розвитку соціально-економічного розвитку держави є посилення соціальної спрямованості інвестиційної діяльності країни, пріоритет інвестицій в людський капітал. При цьому основними напрямами державного інвестування повинністати: розв'язання проблеми розвитку соціальної інфраструктури, заличення капіталу недержавного сектора для розв'язання пріоритетних задач соціально-економічного розвитку країни; підвищення ефективності діяльності державного сектора економіки; створення умов для нарощування інвестиційного потенціалу підприємств та регіонів шляхом розробки та впровадження програм реструктуризації підприємств, зменшення оподаткування та чітке

визначення задач і напрямів реконструкторизації виробництва в інноваційному напряму.

Однією з умов ефективного державного регулювання є врахування при його здійсненні розуміння цілісності та єдності процесів соціально-економічного розвитку держави з аналогічними процесами на регіональному рівні [5, с. 120].

Раціональна та ефективна регіональна економічна політика держави повинна стимулювати розвиток депресивних територій, проте вони не повинні існувати лише за рахунок субсидій та фінансової допомоги. Необхідно покращувати розвиток таких регіонів за рахунок підвищення ефективності використання власних можливостей, а не лише за рахунок державних джерел фінансування.

Висновки. Сучасні інтеграційні процеси ставлять задачу розробки та втілення більш дієвого механізму розвитку регіонів, який би міг спиратись на досягнення зарубіжних країн у цьому напрямі. Одним з головних завдань покращення

таких механізмів є стимулювання регіонального розвитку через більш ефективну та узгоджену діяльність управлінського апарату відповідних адміністративно-територіальних одиниць, яка була б направлена на розвиток виробничого, інвестиційного, соціального-економічного потенціалу кожної території.

Основними принципами, на які повинна спиратися оптимальна регіональна політика, повинні стати:

– Вдосконалення законодавства України, зокрема, у сфері інвестування, яке мало б на меті проведення послідовної та прозорої регіональної політики.

– Підтримка депресивних територій, залучення інвестицій в такі регіони, стримане субсидіювання.

– Розвиток ринкової інфраструктури, збільшення кількості робочих місць.

– Державна підтримка регіональної фінансової інфраструктури.

Пошук шляхів для створення регіонального економічного балансу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України від 16.01.03 // ВВР. – 2003. – № 8, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
2. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : [монографія] / За ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 768 с.
3. Ivanova N. Ю. Оцінка інвестиційної привабливості регіону: порівняльний аналіз сучасних методик / N. Ю. Ivanova, A. I. Danyluk // Наукові записки. – 2006. – № 56. – С. 16–22.
4. Романова Т. В. Бюджетне забезпечення розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України / Т. В. Романова // Матеріали Х міжнародної науково-практичної конференції: 14-16 жовтня 2009 року У 2 т. Том 1 / Відповідальний редактор Хомяков В. І. – Черкаси : ЧДТУ, 2009. – С. 145–147.
5. Шосталь С. О. Активізація інвестиційного процесу в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання / С. О. Шосталь // Статистика України. – 2008. – № 3. – С. 119–122.

Рецензенти: **Дацій О. І.** – д.е.н., професор;
Шаптала О. С. – д.держ.урп., професор.

© Герасименко І. С., 2012

Дата надходження статті до редколегії 14.05.2012 р.

ГЕРАСИМЕНКО Іван Сергійович – здобувач, Академія муніципального управління (м. Київ).
Коло наукових інтересів: державна інвестиційна політика.